

Aatos Rinta-Koski

Aatelisia Kauhajoella

Kauhajoen Joulu 1979

Knuuttilan talon omistajista ja historiasta on Kauhajoen Joulussa ollut kaksi ansiokasta kirjoitusta. Vuoden 1966 numerossa Keijo Jaakola käsitteli ns. Reinien aikaa ja 1974 oli K-E. Inbergin kirjoitus omaa sukuansa koskevalta ajalta.

Knuuttilan talo oli pysynyt jakamattomana saman suvun hallussa vuosisatoja, vaikka oli ehkä Kauhajoen suurin maatila. Jo 1600-luvulla tuli Henrik Reini Isostakyröstä taloon vävyksi ja 1765 Olof Inberg Ahlaisista. Hän oli talossa isäntänä noin 30 vuotta. Hänen vanhin polkansa Jaakob oli käynyt koulunsa Turussa, jossa tuli ylioppilaaksi 1788. Hän ryhtyi kauppiaksi ja omisti kolme laivaa, joilla kävi ulkomaankauppaa.

Kun Knuuttilan talo jaettiin, sai Jaakob Inberg Yli-Knuuttilan ja rakensi kartanon nykyisen kunnalliskodin paikalle. Hän oli naimisissa vaasalaisen Maria Lovisa Roundellin kanssa, joka ehti olla emäntänä Yli-Knuuttilassa vähän toistakymmentä vuotta. Hän koki raskaan sota-ajan. Oma puolisonsakin oli isänsä kanssa venäläisten vankina. Vastikään rakennettu kartanokin poltettiin muun kirkonkylän mukana. Kun hän joutui yksinään huoltamaan neljää alaikäistä lasta, ei terveys kestänyt, vaan hän kuoli vuonna 1813. Puolisonsa menetettyään Jaakob Inberg myi talonsa vuonna 1815, jolloin Yli-Knuuttilan isännäksi tuli kapteeni Berdt Ludvig von Schantz.

Jaakko Inbergin nuorempi veli Johan Gustaf, josta oli tullut Ala-Knuuttilan isäntä, oli kuollut kasakkain murhaamana 12. 7. 1808. Hänen leskensä Helena Maria o.s. Forsman meni uuteen avioliittoon tilanhoitajansa kanssa. Kun Olof Inberg oli luopunut tilastaan, hän jätti osan siitä itselleen. Tästä osasta muodostui Keski-Knuuttila, johon hän asettui asumaan. Samoihin aikoihin Jakob-poikansa kanssa hänkin siirtyi asumaan Ahlasiin. Kun Ala-Knuuttilakin oli myyty pois, siirtyivät sen myyjät Keski-Knuuttilaan. Maria Forsmanin toinen mies Johan Wegelius (1783-1834) kuoli Keski-Knuuttilassa. Leski muutti Ruotsiin ja kuoli siellä.

Berndt Ludvig von Schantz syntyi Anton Vilhelm von Schantzin poikana Selkeen kartanossa Mouhijärvellä 28.1.1775. Perheen kaikki pojat kasvatettiin upseereiksi. Ludvig-poikakin merkittiin Turun läänin rykmentin kirjoihin jo 2-vuotiaana. Hämeen läänin rykmentin vänrikki hänestä tuli 1788 ja vänrikki Porin rykmentin kevyeen ratsuväkipataljoonaan 1799. Adlercreutzin kevyen ratsuväkirykmentin yliluutnantiksi hän tuli 1804. Suomen sodan aikana hän oli Viaporin puolustusjoukoissa. Hän kuului niihin upseereihin, jotka eivät hyväksyneet sitä, että Viapori luovutettiin taisteluita venäläisille. Mielipiteensä vuoksi hän joutui Venäjälle sotavankeuteen. Sieltä palattuaan hän kävi Tukholmassa, jossa tapasi kuninkaan. Uskollisuuden palkkioksi kuningas antoi hänelle kapteenin arvon samalla kuin myönsi hänelle vapautuksen sotapalveluksesta. von Schantz- suvun aatelisvaakuna

Nyt oli siis etsittävä jokin siviiliammatti. Hän hoiti valtion viljavarastoa ensin Turussa ja myöhemmin Pietarsaareissa, jossa meni naimisiin 1813 sikäläisen kirkkoherra Brunniuksen tyttären Katariina Sofian kanssa, joka oli syntynyt 17.1.1791 ja kuoli Yli-Knuuttilassa 29.8.1835. Kun he siirtyivät Kauhajoelle 1815, oli heillä jo yksi poika, Aksel Vilhelm, joka oli syntynyt 21.3.1814. Perheen mukana tuli tänne myös kapteenin sisar Otteliaana, joka oli monet vuodet hoitanut veljensä taloutta. Täällä hän avioitui Matti Korpi-Aron kanssa. Heillä oli poika Johan Jaakob (13.12.1819 ---4.3.1877) sekä tytär Vilhelmiina (s. 28.8.1821). Heistä polveutuu laaja Aron suku. Yli-Knuuttilassa syntyivät seuraavat lapset: Carl Eberhard (20.12.1816), Erik Ludvig (8.6.1819), Bengt Casimir (20.2.1821), Knut Emil (5.3.1824), Catarina (1.6.1826), Fredrik Gustaf (12.2.1829), Victor Teodor (8.2.1832) ja Sofia Lovisa (23.8.1835).

Ludvig von Schantz kuoli Yli-Knuuttilassa 1.11.1853. Aksel vanhimpana poikana otti isänsä jälkeen tilan isännöyden. Hän oli suorittanut ylioppilastutkinnon 1832 ja mennyt naimisiin 1843 Töysässä 1.5.1821 syntyneen Aurora Johanna Halleniuksen kanssa. Uusi isäntä jatkoi isänsä aloittamaa viljelysmaan raivausta molemmilla puolilla jokea ja otti käytäntöön uusia viljelystapoja. Hän kuoli 2.6.1879 luovutettuaan tilan ainoalle pojalleen Carl Vilhelmille, joka oli syntynyt 6.4.1844.

Carl Eberhardista tuli upseeri. Hän erosi armeijasta kenraalimajurina 1869 ja oli sen jälkeen vielä postimestarina Turussa, jossa kuoli 6.3.1878. Erik Ludvigista tuli merikapteeni, ja hän hukkuu Englannin kanaalissa 12.2.1871. Bengt Casimirista tuli myös upseeri. Hän osallistui mm. Krimin sotaan 1855, erosi

armeijasta kapteenina ja kuoli Perniössä 3.6.1872. Knut Emil oli aluksi hänkin upseerina, myöhemmin opettajana eri kouluissa ja kuoli Naantalissa 29.4.1899. Catarina vihittiin Kauhajoella 26.3.1854 merikapteeni Carl Oskar Olssonin kanssa, ja hän kuoli Uudessakaarlepyyssä 8.2.1900. Fredrik Gustafista tuli merikapteeni. Hän asui perheineen Pietarsaareissa, jossa kuoli 19.1.1904.

Carl Vilhelm, Aksel Vilhelmin poika, joutui aikaisin hoitamaan kunnallisiakin asioita. Hän oli jo köyhinä vuosina esimiehen asemassa hankkimassa Vaasasta jauhoja, joita kiertävätkin nälkäiset saivat syödäkseen monissa keittopaikoissa eri puolilla pitäjää. Näillä jauhoilla tehtiin ns. Tokerotie. Kun kansakoulu perustettiin 1881, hän lahjoitti koulua varten tontin. Samoin nuorisoseura sai lahjaksi puistoalueen joen toiselta puolelta. Kunnallisneuvoksen arvon hän sai 4.4.1889.

Kun suuren tilan hoito tuli hänelle ylivoimaiseksi, myytiin Aninkujan varrella olevat viljelykset Ludvig Rinnelle ja Herman Yli-Panulalle, jotka rakensivat kartanonsa mäelle. Jo aikaisemmin oli myyty Ranta-Knuutilan maat.

C. v. Schantz vihittiin Espoossa 10.2.1877 Olga Elisabet Bergin kanssa, joka oli syntynyt Kristiinassa 23.5.1854 ja kuoli Yli-Knuutilassa 29.9.1881. Tästä avioliitosta oli kaksi lasta, Hjördis Elisabet, synt. 4.11.1879, kuoli Helsingissä 1966 sekä Birger Hilding, synt. 22.9.1881, kuoli 21.3.1884.

Toisen kerran C. v. Schantz vihittiin Ilmajoella Alma Josefiina Ala-Könnin kanssa 26.3.1883. Alma oli isänsä kuollessa vasta nelivuotias ja ainoa eloon jäänyt lapsi. Äitinsä mentyä uuteen avioon jäi talo heille, ja Alma sai huomattavan perintöosuuden irtaimena ja rahana

Schantz harjoitti liiketoimintaa rakentaen sahan ja myllyn jokirantaan sekä kauppartanon nykyisen Kansallispankin paikalle. Vuoden 1902 lopulla hän myi kaikki kiinteistönsä Kauhajoen kunnalle, ja tästä onkin sitten riittänyt rakennusala kunnallisille laitoksille. Schantz siirtyi perheineen Helsingin Haagaan ja kuoli siellä 15.10.1924. Hänen puolisonsa oli syntynyt Ilmajoella 29.1.1861 ja kuoli Haagassa 1.5.1941. Heillä oli seuraavat viisi lasta, jotka kaikki syntyivät Yli-Knuutilassa:

Johan Atos, s. 2.9.1884, kuoli Helsingissä 13.1.1907. Naimaton. Karl Eugen, s. 23.9.1885. Ylioppilas Vaasan lyseosta 1904. Valmistui upseeriksi Vladimirin sotakoulusta. Oli aliluutnanttina kaukaasialaisessa suuriruhtinas Georg Mihailovitsin rykmentissä 1910. Ohjaava virkailija Helsingin poliisilaitoksella 1913. Maailmansodan puhjettua palasi mainittuun rykmentiin ja kuoli sotilassairaalassa Transkaukaasiassa 22.3.1916.

Henry Vindician, s. 13.12.1886. Kuoli lyseon kuudesluokkalaisena Helsingissä 22.3.1902.

Harry Sigurd, s. 26.11.1888. Lähti merille ja muutti Seattleen USA:han. Oli Yhdysvaltain laivastossa kaksi vuotta, palasi takaisin ja rupesi maanviljelijäksi. Suoritti yliperämiehen tutkinnon Turussa 1922 ja kuoli naimattomana Haagassa 23.12.1923.

Yngve Fjalar, s. 28.1.1893. Tuli ylioppilaaksi Helsingin ruotsalaisesta reaaliylyseosta 1911 Valmistui Tekn. korkeakoulusta tie- ja vesirakennusinsinööriksi 1917, ja on toiminut Granit Oy:n, Kymi-yhtiön, valtion vesivoimatoimiston, Imatran Voiman sekä vakuutusyhtiö Fennian palveluksessa. Haagan kauppalanvaltuuston jäsenenä ja puheenjohtajana hän toimi 1925- 1945, ja on toiminut von Schantz - sukuyhdistyksen puheenjohtajana. Aviolliton hän solmi Helsingissä 22.11.1924 Marta Amalia Matsonin kanssa, joka syntyi Loviisassa 11.5.1894. Heillä on kolme tytärtä ja yksi poika. Yngve Fjalar kuoli Helsingissä 23.11.1970.

Schantzin suku on lähtöisin Saksasta, Frankenin maakunnasta. Ruotsiin suku tuli 1630-luvulla ja aateloitiin Ruotsissa 1693. Suomen Ritarihuoneen jäseneksi suku merkittiin 1818 numerolla 95. Yli-Knuutilaa Schantzit hallitsivat 88 vuotta, ja tältä ajalta on vielä jäljellä suuri aittarivi ja kaunis päärakennus, joka nykyään on kunnalliskotina.